

Economisch-Statistische Berichten

Beroeps ladder

★

Mr. H. J. Morren

De Werkloosheidswet in de praktijk

★

J. Hasper

De gemeenten en De Nederlandsche Bank

★

Drs. J. N. M. de Hey

Efficiency en distributiekosten

★

Kalender van Westeuropese
economische samenwerking

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

43e JAARGANG

No. 2132

WOENSDAG 14 MEI 1958

HOLLANDSCHE SOCIETEIT
VAN LEVENSVERZEKERINGEN N.V.

Anderhalve Eeuw

Levensverzekering

HOOFDKANTOOR
Heerengracht 475, Tel. 49100
AMSTERDAM-C.

HEAD OFFICE FOR CANADA
330 Bay Street
TORONTO 1

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen
Alblasserdam

**Financiering van invoer,
uitvoer en transitio**

Alle assurantien

**Beleggingen en
vermogensbeheer**

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-W.
Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400).
Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H.W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; J. R. Zuidema. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

In Tokio...

In Osaka... heeft de

In Kobe... Nationale Handelsbank n.v.
eigen kantoren.

Voor de ontwikkeling van
Uw zaken en contacten met

JAPAN

is de Bank die in het land
zelf ruime ervaring heeft de
aangewezen intermediair.

Dat is de

**Nationale
Handelsbank n.v.**

gevestigd te Amsterdam sinds 1863

'S-GRAVENHAGE AMSTERDAM - ROTTERDAM

Beroeps ladder

In 1951 werd op een bijeenkomst, waartoe de „International Sociological Association” het initiatief had genomen, in principe besloten een onderzoek in te stellen naar de sociale gelaagdheid en de verticale mobiliteit in diverse landen, w.o. het onze. Enkele resultaten van de Nederlandse onderzoekingen zijn kortgeleden in boekvorm onder de titel „Sociale stijging en daling in Nederland I”¹⁾ aan de openbaarheid prijs gegeven. Dit boeiende geschrift, dat zich ook door niet-sociologen doorgaans goed laat lezen, valt eigenlijk in twee delen uiteen. Twee opstellen hebben de sociale gelaagdheid en drie daaropvolgende de mobiliteit tot onderwerp. Of, anders gezegd: alvorens over stijging en daling wordt gesproken, is eerst gepoogd vast te leggen, wat in dezen onder „hoog” en „laag” dient te worden verstaan. Wij stellen ons voor ons op deze plaats voorlopig tot de eerste twee opstellen, resp. van de hand van Prof. Dr. F. van Heek/Drs. E. V. W. Verduynsteyne en Dr. H. M. in 't Veld—Langeveld, te beperken.

Voor het maatschappelijk aanzien zijn meerdere factoren — zoals beroep, macht, rijkdom, geboorte, consumptiepatroon, taalgebruik e.d. — van betekenis; geen dezer factoren is hiervoor alleen bepalend. Van Heek en Verduynsteyne betogen echter op o.i. goede gronden, dat, mede gezien de wens om tot internationale vergelijkbaarheid te komen, voor het onderhavige onderzoek de beroepsprestige-stratificatie, de beroeps ladder, vooreerst als het best hanteerbare instrument moet worden beschouwd. Deze beroeps ladder heeft het Nederlandse volk zelf geconstrueerd. Aan 500 personen van 18 jaar en ouder, die vanuit verschillende gezichtshoeken bezien representatief mogen worden geacht voor onze bevolking, is namelijk gevraagd 57 geselecteerde beroepen te rangschikken volgens het aanzien, dat zij in hun ogen genieten. Op grond van deze 500 rangschikkingen kon een gemiddelde rangorde voor deze 57 beroepen worden vastgesteld. Vervolgens werd gepoogd in deze rangorde enkele sociale lagen te onderscheiden.

Behalve bij de gemiddelde rangorde staan de auteurs, en dit is zeker niet het minst interessante deel van hun studie, stil bij de mate van spreiding, die zich rond de ge-

middelde posities voordoet. Het blijkt namelijk dat de meningen over de positie van enkele beroepen, hetzij doordat de kwaliteit van de door hun beoefenaren ge-presteerde arbeid niet uniform is — bij kunstschilders bijv. —, hetzij doordat sommige beroepen — die van predikant, pastoor en beroepsmilitair — op grond van een bepaalde religieuze of politieke overtuiging der ondervraagden zeer verschillend worden beoordeeld, meer dan gemiddeld waren verdeeld. Voorts zijn voor een aantal beroepen afwijkingen waarneembaar, indien de geëquireerden volgens diverse criteria worden ingedeeld. Zo blijken beroepen, die een academische opleiding vereisen, in het Westen des lands meer aanzien te genieten dan elders; notarissen het hoogst te worden aangeslagen in kleine gemeenten, en beroepen die het kerkelijk en het geüniformeerd wereldlijk gezag vertegenwoordigen, door Gereformeerden en Katholieken meer te worden geacht dan door onkerkelijken. Vermeldenswaard is ten slotte, dat geschoolde arbeiders gemiddeld op meer prestige kunnen bogen dan ondergeschikt kantoorpersoneel.

In aansluiting op de studie van Van Heek en Verduynsteyne heeft mevrouw Dr. In 't Veld—Langeveld aan de hand van interviews op kleiner schaal voor 15 beroepen nagegaan of de rangschikking geschiedt op grond van nauwkeurige kennis, een stereotype, of gemakkelijk waarneembare uiterlijke kenmerken en of hiermede verschillen in rang corresponderen. Het in deze studie gereproduceerde commentaar, dat de ondervraagden bij hun rangschikking gaven, is vaak kostelijk om te lezen. Zo wordt bijv. de caféhouder onder vrijwel eensluidend negatief commentaar, waarin duidelijk stereotypering valt te onderkennen, in de onderste regionen van de ladder geplaatst. Ook uit dit opstel komt overigens naar voren, dat enkele „sporten” van de ladder, blijkens gebrek aan eenstemmigheid ten aanzien van de hiërarchische positie der beroepen, niet zó stevig zijn. Daarnaast zijn er echter ook beroepen, die op een zeer hechte positie kunnen bogen. Dit geldt, om een enkel voorbeeld te noemen, voor de ongeschoolde arbeider en voor de arts, welke laatste van zijn plaats bovenaan wel verzekerd kan zijn. In de nationale stratificatie wordt de arts in aanzien alleen overtroffen door de hoogleraar. „Maar”, schrijft mevrouw in 't Veld, „een hoogleraar, een „professor”, het toppunt van geleerdheid, is iemand, waarmee de gewone sterveling zelden of nooit in aanraking komt...” Moeten wij uit deze zin opmaken, dat een hoogleraar volgens de schrijfster bij nadere kennismaking wel wat tegenvalt?

Z.

¹⁾ „Sociale stijging en daling in Nederland I” door Prof. Dr. F. van Heek, E. V. W. Verduynsteyne, soc.drs., Dr. H. M. in 't Veld—Langeveld; Dr. G. Kuiper, Dr. A. van Braam en B. Korstanje, soc. geogr. drs. Publicaties van het Instituut voor Sociaal Onderzoek van het Nederlandse Volk in samenwerking met het Sociologisch Instituut der Rijksuniversiteit te Leiden. H. E. Stenfert Kroese N.V., Leiden 1958, 326 blz., geb. f. 16,75.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Beroeps ladder, door Drs. J. H. Zoon	383	Aantekening:	
De Werkloosheidswet in de praktijk, door Mr. H. J. Morren	384	Kalender van Westeuropese economische samenwerking	391
De gemeenten en De Nederlandsche Bank, door J. Hasper	387	Boekbespreking:	
Efficiency en distributiekosten, door Drs. J. N. M. de Hey	389	D. C. Hague: „Stability and progress in the world economy”, bespr. door Dr. F. Hartog	394
		Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. M. P. Gans	395
		Recente publikaties	396
		Statistieken	396

Nu de Werkloosheidswet bijna zes jaren werkt, kan in het algemeen worden gezegd, dat de ervaringen met deze wet opgedaan, gunstig zijn geweest. Op een enkel punt moest de wet reeds worden gewijzigd om misbruiken te voorkomen. Een commissie is sinds 1954 bezig met de voorbereiding van een technische herziening van de wet. Mede dank zij de gunstige conjunctuur konden de premies geleidelijk worden verlaagd. Dat in de verdeling van de premie voor het Algemeen Werkloosheidsfonds tussen Rijk, werkgevers en werknemers sinds 1 januari 1958 wijziging is gebracht, is een principiële fout. De aanwezige reserves zijn ogenschijnlijk groot, maar bij dalende conjunctuur kan blijken, dat zij onvoldoende zijn. De opzet der beleggingsregeling is sedert 1953 principieel niet gewijzigd. De beslissing van geschillen is bij de raden van beroep en de Centrale Raad van Beroep in goede handen.

Inwerkingtreding.

Op 9 september 1949 kwam de Werkloosheidswet tot stand, om, na gedeeltelijke inwerkingtreding op 1 november 1949, volledig in werking te komen op 1 juli 1952. Nu wij ongeveer zes jaren ervaring met deze wet hebben opgedaan, loont het de moeite onze indrukken daaromtrent voor de lezers van dit blad uiteen te zetten.

Wijzigingen van de wet.

Hoewel wij onder de vrijwillige werkloosheidsverzekering reeds een ruime ervaring met deze tak van sociale verzekering hadden opgedaan, was het te voorzien, dat de *verplichte* verzekering ons voor geheel nieuwe problemen zou stellen. Er moest worden verwacht, dat zich allerlei onvoorziene omstandigheden zouden voordoen, die wijziging van de wet in sommige opzichten nodig zouden maken. En die verwachting is ook uitgekomen. Het blijkt niet alleen uit het feit, dat de wet sedert 1952 reeds acht malen gewijzigd is, zij het ook, dat niet elke wijziging van principiële betekenis was, maar ook uit het feit, dat het Algemeen Werkloosheidsfonds reeds in 1954 overging tot het instellen van een commissie, die een technische herziening van de wet moest voorbereiden. De bestaande regeling, zo constateert het jaarverslag over 1954, voldeed niet in alle opzichten. Een lijst van alle artikelen of onderdelen daarvan werd opgesteld, die voor wijziging in aanmerking zouden kunnen komen.

Zeer zeker zal deze commissie bij haar arbeid het probleem, of de scheiding tussen wachtgeldverzekering enerzijds en werkloosheidsverzekering anderzijds — een onderscheid, dat ik in mijn boek over de werkloosheidsverzekering (5de druk, blz. IV A 5) gekunsteld heb genoemd — moet blijven bestaan, onder de ogen zien. Intussen is de commissie ongeveer vijf jaren aan het werk en van het resultaat van haar arbeid is naar buiten nog niets bekend. Het is te hopen, dat dit uitblijven van resultaat niet zijn oorzaak vindt in een ver doorgedreven perfectionisme, een streven om alles zo minutieus te regelen, dat de wet voor de gewone man niet meer

De Werkloosheidswet in de praktijk

leesbaar en niet te begrijpen wordt. Wij hebben daarvan reeds al te veel afschrikwekkende voorbeelden gehad.

De wetswijzigingen, die tot dusver tot stand zijn gekomen, betroffen het volgende:

1. aanpassing aan de Organisatiewet Sociale Verzekering (wet van 12 juni 1952);
2. aanpassing aan de Coördinatiewet Sociale Verzekering (wet van 24 december 1953);
3. coördinatie van het loonbegrip in art. 4 (wet van 12 januari 1955);
4. wijziging van de beroepsprocedure (wet van 15 augustus 1955);
5. regeling van de aanspraken van seizoenarbeiders en van de reservering van vakantiegelden (wet van 9 februari 1956);
6. opheffing van de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw (wet van 14 juni 1956);
7. verhoging van de loongrens van f. 6.000 tot f. 6.900 (wet van 27 maart 1957);
8. wijziging van de verdeling van de premie voor de werkloosheidsverzekering (wet van 19 maart 1958).

Uitvoering der wet.

De uitvoering der wet is in handen gelegd van het Algemeen Werkloosheidsfonds en van 26 vakbedrijfsverenigingen. Het A.W.F. heeft een bestuur, bestaande voor een derde uit personen, door de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid aangewezen, voor een derde uit personen, aangewezen door representatieve werkgeversorganisaties en voor een derde uit personen, aangewezen door representatieve werknemersorganisaties. De vakbedrijfsverenigingen hebben besturen voor de helft bestaande uit werkgevers-, voor de andere helft uit werknemersvertegenwoordigers.

Men kent een wachtgeldverzekering enerzijds en een werkloosheidsverzekering anderzijds, een onderscheid, dat historisch te verklaren is, en gebaseerd is op een scheiding tussen de bedrijfsreserve aan de ene kant en de algemene arbeidsreserve aan de andere kant. Beide vormen van verzekering worden uitgevoerd door de 26

bedrijfsverenigingen, maar de financiering van de werkloosheidsverzekering geschiedt door het A.W.F., voor hetwelk de bedrijfsverenigingen als lasthebber fungeren. Aanvankelijk was het A.W.F. geheel bedoeld als toezichthoudend orgaan t.a.v. de bedrijfsverenigingen, maar na de instelling van de Sociale Verzekeringsraad is zijn betekenis in dit opzicht aanzienlijk afgenomen.

Bij de organisatie van dit alles heeft wel zeer op de voorgrond gestaan de gedachte van het zelfdoen, die het mogelijk zou maken, dat met het bedrijfseigene in belangrijke mate rekening zou kunnen worden gehouden. Zodoende zijn er in ons land tal van organen met de uitvoering van de Werkloosheidswet belast, want elke bedrijfsvereniging moet, om tot een goede uitvoering te kunnen komen, op diverse plaatsen bijkantoren e.d. stichten. Om de zaak iets eenvoudiger te maken hebben 15' bedrijfsverenigingen de uitvoering der wet opgedragen aan het Gemeenschappelijk Administratiekantoor. Dat het zelfdoen hiermede enigermate in het gedrang komt spreekt welhaast vanzelf. De tijd is nog niet rijp om thans reeds te zeggen, dat het gekozen systeem, ondanks de daaraan verbonden voordelen, niet zo efficiënt is als uitvoering bijv. door één centraal administratiekantoor.

Voor de uitvoering der wet heeft het A.W.F. een werkloosheidsreglement vastgesteld en elke bedrijfsvereniging een wachtgeldreglement. Deze laatste zijn gebaseerd op een door de Staatssecretaris van Sociale Zaken vastgesteld model-reglement, waardoor voorkomen wordt, dat die reglementen onderling te grote afwijkingen vertonen. Voorts was het nodig een algemeen dagloonreglement vast te stellen, waarbij aan de bedrijfsverenigingen de bevoegdheid is toegekend afwijkende, bijzondere, dagloonbesluiten te maken. Van deze bevoegdheid is een zeer ruim — o.i. wel te ruim — gebruik gemaakt, hetgeen een vlotte uitvoering der wet eerder bemoeilijkt dan bevordert. De wet zelve, het werkloosheidsreglement, de wachtgeldreglementen en de dagloonbesluiten zijn dus de pijlers, waarop de uitvoering van de wet berust.

Het stond bij ons van te voren vast, dat de Werkloosheidswet in haar uitvoering en toepassing een van de moeilijkste van onze sociale verzekeringswetten zou zijn en wie daaromtrent een stem uit de praktijk wil horen, die het vorenstaande volkomen bevestigt, leze het verslag over 1955 (blz. 8/9) van de vereniging „Gemeenschappelijk Administratiekantoor”. Gelukkig kan in het algemeen worden gezegd — en ook de verslagen van het A.W.F. getuigen daarvan —, dat de ervaringen, die met de jonge wet zijn opgedaan, gunstig zijn geweest. Natuurlijk zijn er lacunes en onvolkomenheden aan den dag gekomen. Maar dat was te voorzien en in verband daarmee heeft men de geldende reglementen en dagloonbesluiten herhaaldelijk moeten wijzigen, zelfs de Werkloosheidswet zelve. Hier moge worden gewezen op de bovenvermelde wet van 9 februari 1956 tot beperking van de aanspraken van seizoenarbeiders — speciaal wat de gehuwde vrouw betreft — om zodoende misbruiken te voorkomen.

Een onlangs door de Eerste Kamer geuite klacht over late uitbetaling van uitkeringen werd door de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid tot haar kleinste proporties teruggebracht: het betrof hier zo geringe aantallen gevallen, dat van een omvang van enige betekenis niet kon worden gesproken.

Wat de controle op de werklozen betreft — in deze verzekering een voornaam ding — is wel gebleken, dat men vrijwel niets wilde weten van het vroeger zo gehate „stempelen”. Dit systeem is in den regel door andere controlesystemen vervangen en men hoort geen klachten, dat door onvoldoende controle meer wordt uitgekeerd dan redelijkerwijze te verdedigen valt.

Zoals bekend is, kent de wet een minimum uitkeringsbedrag en -duur (48 dagen wachtgeld en 78 dagen werkloosheidsuitkering), maar hebben de bedrijfsverenigingen de bevoegdheid — doch alleen voor de wachtgeldverzekering — boven dit minimum uit te gaan. In enkele gevallen is van deze bevoegdheid gebruik gemaakt, waarbij het opvalt, dat men liever het uitkeringspercentage verhoogt dan de uitkeringsduur, omdat dit laatste veelal hierop neer zal komen, dat van een langere uitkeringsduur het A.W.F. het meest zal profiteren, omdat men lang niet altijd aan een werkloosheid van 126 dagen toekomt.

De meeste landen, die een verplichte werkloosheidsverzekering kennen, hebben daarbij een systeem van wachtdagen over welke geen uitkering mag worden gegeven. Ook ons land kende dit systeem onder de vrijwillige werkloosheidsverzekering. Maar onder de werking van de Werkloosheidswet is hiervan zo goed als niets overgebleven. De meeste bedrijfsverenigingen kennen uitkering toe van de eerste dag van werkloosheid af, hoewel vaststaat, dat het niet-verstrekken van uitkering over één dag of enkele dagen van werkloosheid het risico van de uitvoeringsorganen belangrijk kan beperken. Voor zover ons bekend, treft men wachtdagen alleen aan bij het mijnbedrijf, de visserij en de walvisvaart.

De financiering der verzekering.

In de wet werd bepaald, dat de premie voor het A.W.F. voor de helft ten laste zou komen van het Rijk en voor een vierde deel elk ten laste van werkgevers en werknemers. De premies voor de wachtgeldfondsen zouden voor de helft ten laste komen van de werkgevers en voor de andere helft ten laste van de werknemers. Hoe moesten deze premies worden bepaald? Men stond voor een gans nieuwe zaak en had alleen enig houvast aan de ervaringen, verkregen met de vrijwillige werkloosheidsverzekering. Het verslag van het A.W.F. van 1952 brengt tot uitdrukking, dat de uiteindelijk vastgestelde premies zowel het resultaat waren van moeizame berekeningen — waarvoor slechts spaarzame en onvolledige gegevens ter beschikking stonden — als van overleg en uitwisseling van gedachten tussen de bedrijfsverenigingen en het A.W.F.

De Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid stelde de premie voor het A.W.F. vast op 2,4 pCt. Voor de wachtgeldfondsen der bedrijfsverenigingen kwam men tot percentages van 1 t/m 4 pCt. (havenbedrijf ook wel 10 pCt.). Toen bleek, dat deze premies, met voorzichtigheid vastgesteld, ook door de gunstige conjunctuur, ruim voldoende waren, en aandrang op het A.W.F. werd uitgeoefend om tot verlaging van premie te komen, werd op advies van de hoogleraren Tinbergen en Witteveen besloten om bij de beoordeling van verzoeken om de premie te verlagen, ervan uit te gaan, dat de premie niet moest worden afgestemd op de situatie van een bepaald moment, doch berekend diende te worden als een gemiddelde over een periode

van goede en slechte jaren tezamen. Daarom zouden de oorspronkelijk vastgestelde premies, die middenpremie waren; gehandhaafd blijven totdat de wachtgeldfondsen een reserve zouden hebben, die voldoende was om de kosten te dekken, die zouden ontstaan, indien de werkloosheid gedurende een tweetal jaren gemiddeld een percentage van 13 zou bereiken. Zou deze reserve eenmaal gevormd zijn, dan zou de verdere premievaststelling plaatsvinden op basis van het voortschrijdend kostengemiddelde over de laatste 10 jaren.

Als gevolg van deze regeling zijn de premies voor de wachtgeldfondsen inmiddels in tal van gevallen verlaagd en op 1 januari 1958 bewogen zij zich in het merendeel der gevallen tussen 0,1 en 3 pCt. Daarboven uit kwam men tot 4 pCt. voor de diamantindustrie, 4,6 pCt. voor het bouwbedrijf, 4½ tot 7 pCt. voor een deel van de visserij en tot 7,6 pCt. voor de losse arbeiders in het agrarisch bedrijf.

Intussen heeft ook het Rijk per 1 januari 1957 de premie voor het A.W.F. van 2,4 verlaagd tot 1,6 pCt. en met 1 januari 1958 opnieuw — ditmaal voor de jaren 1958 en 1959 — tot 1,2 pCt., een premie, die de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid hoog genoeg achtte. Tegelijkertijd werd voor dezelfde tijd de zgn. verdeelsleutel gewijzigd, hetgeen hierop neerkomt, dat gedurende de jaren 1958 en 1959 het Rijk, de werkgevers en de werknemers ieder een derde van de premie betalen. In feite betalen de werkgevers en de werknemers over 1958 en 1959 dus evenveel als daarvoor, toen ieders aandeel in de premie ¼ van 1,6 pCt. was, maar het A.W.F. derft door de premieverlaging belangrijke inkomsten en aan de werkgevers en werknemers ontgaat het voordeel van de door de Regering mogelijk geachte premieverlaging.

Zeker in deze tijd, zo merkte de Eerste Kamer terecht op, nu het toch wel in de lijn der verwachting ligt, dat de werkloosheid zal toenemen, moet het uiterst gevaarlijk worden geacht tot een verdere verlaging van de premie voor de werkloosheidsverzekering te besluiten dan waartoe A.W.F. en S.V.R. hadden geadviseerd.

De wijziging van de zgn. verdeelsleutel heeft nergens instemming gevonden en wij achten het een bedenkelijk verschijnsel, dat de beide Kamers der Staten-Generaal deze regeling aanvaard hebben, nu wel vaststond, dat een ieder buiten de Kamers de mening was toegedaan, dat de door de Regering gewenste wijziging, wat ook de aanleiding of oorzaak moge zijn, een ernstige principiële fout was.

Het laat zich o.i. met stelligheid verwachten, dat de reserves van de wachtgeldfondsen en het A.W.F., zij mogen dan op een behoorlijk peil gekomen zijn, in belangrijke mate zullen dalen. Maar de Regering verwacht, dat zij door het bovenvermelde systeem van het voortschrijdende gemiddelde bij de vaststelling der premies automatisch weer op peil zullen komen.

Financiële resultaten.

Uit de volgende cijfers moge blijken, welke de financiële resultaten zijn geweest van de jaren 1952 t/m 1957. De cijfers over de eerste vier jaren zijn ontleend aan de jaarverslagen van het A.W.F., de cijfers over de beide laatste jaren berusten op schattingen.

Op 5 maart 1958 deelde Minister Suurhoff aan de Eerste Kamer mede, dat het Algemeen Werkloosheidsfonds ultimo november 1957 een reserve bezat van

Jaar	Alle wachtgeldfondsen tezamen		Algemeen Werkloosheidsfonds	
	premies	uitkeringen a)	premies	uitkeringen a)
1952	f. 66.981.000	f. 32.386.000	f. 61.426.000	f. 30.188.000
1953	131.941.000	42.580.000	127.053.000	70.444.000
1954	127.020.000	48.363.000	142.108.000	67.311.000
1955	108.804.000	42.902.000	155.641.000	66.555.000
1956	94.683.000	49.320.000	171.407.000	52.366.000
1957	70.663.000	43.721.000	121.577.000	50.212.000

a) Inclusief sociale kosten en administratiekosten.

f. 456 mln. Schatten wij de reserves der gezamenlijke wachtgeldfondsen op het einde van 1957 op f. 341 mln, dan was in totaal beschikbaar bijna f. 800 mln. Zo'n bedrag smelt in een tijd van neergaande conjunctuur — dat de Regering deze beheersen kan is, op zijn minst genomen, twijfelachtig — als sneeuw voor de zon weg. Dit wordt duidelijk, als men bedenkt, dat in het tijdvak 1952 t/m 1957, een tijd van „full employment”, in totaal — d.w.z. door A.W.F. en wachtgeldfondsen tezamen — op grond van de Werkloosheidswet een bedrag van bijna f. 600 mln aan werklozen moest worden uitgekeerd.

Belegging der gelden.

Bij alle grote fondsen, dus ook bij het Algemeen Werkloosheidsfonds en de wachtgeldfondsen, speelt de kwestie van de beleggingen een grote rol en ten blijk van de belangstelling, die er voor dit vraagstuk bestaat, menen wij te kunnen volstaan met verwijzing naar een rapport van de Sociaal-Economische Raad van 1951 en naar de artikelen, die in dit tijdschrift dienaangaande zijn opgenomen in de nummers 1695, 1711 en 1918.

Ten aanzien van de gelden der wachtgeldfondsen en A.W.F. werd in 1953 een regeling getroffen, die in 1954 door een andere vervangen werd. Principieel bestond er tussen beide weinig verschil, ook niet toen laatstbedoelde regeling in 1956 gewijzigd werd. Telkens werd de beleggingsmogelijkheid iets verruimd, maar natuurlijk moet de mogelijkheid van liquiditeit bij al deze fondsen wel zeer op de voorgrond staan.

Van de gelden van het A.W.F. is, voor zover ons bekend, ruim 90 pCt. belegd in schatkistbiljetten en onderhandse leningen aan overheidsinstellingen.

Beslissing van geschillen.

Gelijktijdig met de invoering van de nieuwe Beroepswet is de beslissing van geschillen, gerezen bij de uitvoering van de Werkloosheidswet, volledig en zonder enige beperking aan de raden van beroep en de Centrale Raad van Beroep toevertrouwd. Van degenen, die het voorrecht hebben met de arbeid van deze organen in nauwere aanraking te komen, zal er wel niemand zijn, die er, in het algemeen gesproken, geen grote waardering voor heeft.

Mogen de ambtenaren er verheugd over zijn, dat de Centrale Raad van Beroep de beginselen van behoorlijk bestuur rekent tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, op overeenkomstige wijze is hij bij de uitvoering van de Werkloosheidswet tewerk gegaan. De vraag rijst zelfs, of hij, de taak van de wetgever niet overgenomen heeft, door te beslissen, dat men een voor beroep vatbare beslissing (zie art. 11 der Werkloosheidswet) binnen een bepaalde tijd moet aanvragen. Voor dit standpunt mogen gewichtige argumen-

Volgens het jaarverslag van De Nederlandsche Bank is het volstrekt noodzakelijk meer duurzame regelen te stellen ter verzekering van een gezonde financiering van de kapitaalsuitgaven van de lagere overheid. Die regelen zouden twee beginselen moeten verwezenlijken, t.w. 1. beperking van de vlottende schuld tot een maximum dat slechts met toestemming van hoger gezag mag worden overschreden; 2. verbod tot het aangaan, anders dan met toestemming van hoger gezag, van contractuele verplichtingen ter uitvoering van investeringen, indien niet de financiering van de betrokken uitgaven door een vaste geldlening of door andere kapitaalmiddelen vooraf verzekerd is. Schrijver betoogt in dit artikel dat de praktijk de ontoereikendheid van de aanbevolen middelen in de laatste jaren reeds heeft aangetoond en geeft een aantal suggesties met betrekking tot de financiering der gemeentelijke investeringen. Zo moeten z.i. meer kapitaalswerken ten laste van de gewone dienst worden gebracht.

De gemeenten en De Nederlandsche Bank

De President van De Nederlandsche Bank N.V. gaat recht door zee. Hij voert een monetair commando. Hij vertelt van zijn laatste reis aan de hand van een logboek, waarin storm en mist voorkomen. Hij vraagt om bakens op de kust. Hij eist modernisering van de navigatiemiddelen en wil instrumenten aanschaffen zó sterk, dat zij kwade stromen en wilde stormen zullen keren.

Het zijn bekende geluiden. Evenals vroeger hebben de gemeenten het tij weer slecht beïnvloed. Maar toch is het oordeel jegens de gemeenten milder geworden. De veroordeling van het gemeentelijke financiële beleid gaat gepaard met het aanvoeren van verzachtende omstandigheden door de erkenning (blz. 113), dat de toename van de gemeentelijke investeringsuitgaven grotendeels werd veroorzaakt of gestimuleerd door het door de Regering gevolgde woningbeleid. Sterker: op blz. 128 staan de gevoelvollen woorden: hoezeer deze maatregel (de woningbouw) ook uit sociaal oogpunt moge worden toegejuicht, zo is het toch duidelijk, dat hiermede een zeer belangrijke bijdrage tot overbesteding werd geleverd.

Dit nu kunnen de gemeenten volledig onderschrijven. Zij mogen trouwens ook waardering hebben voor de erkenning van de betekenis van de gemeenten voor de nationale huishouding. Niet minder dan 5 pCt. van het verslag handelt zelfs uitsluitend over „het probleem van de omvang en de financiering van de investeringsuitgaven der lagere overheid”. Dit vraagstuk van de omvang en de wijze van financiering dringt zich op door de enorme bedragen, die de gemeenten opeisen bij de kapitaalbronnen, waar Overheid en particulier zich komen laven. De Overheid, zo schrijft de president, moet

(vervolg van blz. 386)

ten zijn aan te voeren, men mag er o.i. belanghebbenden nimmer een verwijt van maken, dat zij met hun verzoek te laat komen, om de eenvoudige reden, dat geen wettelijk voorschrift hen aan een termijn bindt. Menigeen is hierdoor gedupeerd. De bovenbedoelde technische commissie zal er goed aan doen wijziging van de wet op dit punt voor te stellen.

Voorburg.

Mr. H. J. MORREN.

daar wel verschijnen, omdat zij slechts een deel van de belastingmiddelen voor publieke investeringen kan bestemmen; het particuliere bedrijfsleven eveneens, hoewel de Overheid ook bereid is voor sommige investeringsvergoedingen voor oorlogs- en watersnoodschade en sociale woningbouw kapitaal ten laste van de Overheid te brengen. Wel heeft de Overheid nog de mogelijkheid om te trachten door algemene maatregelen, in het bijzonder van fiscale aard, de keuze van het publiek tussen sparen en verteren te beïnvloeden, doch voor het overige heeft zij, tezamen met het bedrijfsleven te aanvaarden, dat het totaal der besparingen een grens aan het totaal der mogelijke investeringen stelt, welke niet anders dan slechts zeer tijdelijk kan worden overschreden, zonder het evenwicht in de nationale huishouding ernstig te verstoren.

Daarenboven — zo stelt het verslag — dient de Overheid een rationele anti-cyclische conjunctuurpolitiek te voeren, hetgeen wil zeggen, dat de Overheid bij gunstige conjunctuur haar aanspraken matigt en haar investeringen beperkt, waarmede zij het recht zou krijgen om bij een ongunstige conjuncturele ontwikkeling van het bedrijfsleven, haar investeringen uit te breiden en haar beroep op de kapitaalmarkt te vergroten. Voldoet de Overheid niet aan deze normen, handelt zij tegen deze normen in, dan zal zij dit slechts kunnen doen met inflatoire financieringsmiddelen, met als gevolg overspanning van de conjunctuur, betalingsbalanstekorten en verzwakking van de munt. Zelfs wanneer het Rijk in staat zou zijn alle andere uitgaven dan die van de woningbouw te dekken zonder netto beroep op de kapitaalmarkt, dan nog zal de kapitaalmarkt, zelfs niet bij enigszins gunstige conjunctuur, de middelen kunnen opbrengen om het niveau van de investeringen van de lagere overheid, inclusief de woningwetbouw, te kunnen handhaven op het peil van 1957.

Zoals te verwachten was constateert de President, dat het rentegamma en het aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten verleende monopolie tot het aantrekken en distribueren van kapitaalmarkt middelen een gunstige uitwerking heeft gehad zonder zich in te laten met de grieven, die de gemeenten daartegen uit gemeenterechte-

lijk oogpunt inbrengen. Deze bezwaren zijn op andere plaatsen reeds uitvoerig uiteengezet, zodat ik hier niet nóg eens wil verklaren, waarom de gevolgde methode de bijl legt aan de fundamenteën van ons gemeentewezen. De President wil de gemeenten nog wel een zekere zelfstandigheid laten, maar onder een strengere voogdij; op blz. 133 stelt hij, dat het volstrekt noodzakelijk is meer duurzame regelen te stellen ter verzekering van een gezonde financiering van de kapitaalsuitgaven van de lagere overheid. Die regelen zouden twee beginselen moeten verwezenlijken, te weten:

1. beperking van de vlottende schuld tot een maximum dat slechts met toestemming van hoger gezag mag worden overschreden;
2. verbod tot het aangaan, anders dan met toestemming van hoger gezag, van contractuele verplichtingen ter uitvoering van investeringen, indien niet de financiering van de betrokken uitgaven door een vaste geldlening of door andere kapitaalmiddelen vooraf verzekerd is.

Het is wel allemaal erg simplistisch voorgesteld.

ad. 1. Als de vlottende schuld de toegestane grens bereikt op het moment, dat een prohibitief rentegamma het lenen op lange termijn belet, wat dan? Zal hoger gezag dan toch toestemming verlenen om juridische verplichtingen na te komen, of zullen de gemeenten werken moeten stilleggen en geen lonen meer uitbetalen? Stelt de President in wezen iets anders voor dan wat al is geweest?

ad 2. Het is niet alleen de vraag hoeveel financieringsmiddelen voor alle gemeenten gereed moeten liggen voor woningbouw, grondaankopen, elektriciteitscentrales enz., maar ook of zij er wel in zullen slagen voor de aanbevolen manipulatie bereidheid te vinden. Is niet een van de redenen van de verkrapping van de kapitaalmarkt, dat anderen dan de gemeenten zijn begonnen met de vóór-financieringsmethode? En zal men nauwkeurig tevoren weten hoeveel kapitaal voor belegging bij de gemeenten vrij komt? Ik heb bijv. nergens tijdig de waarschuwing gelezen, dat de institutionele beleggers in 1957 f. 1.340 mln. op de kapitaalmarkt zouden aanbieden tegenover f. 1.980 mln. in 1956, noch dat de rijksfondsen f. 274 mln. zouden storten op de zgn. voorinschrijfrekeningen bij 's Rijks Schatkist. Bij al deze onzekerheden vraagt men zich af welke rente en welke bereidheidsprovisies de gemeenten zullen moeten betalen bij

- a. het aanstonds opnemen, gemiddeld vier jaar te vroeg, van bijv. f. 100 mln. voor diverse doeleinden of
- b. voor een lening, waarvan de laatste termijn over bijv. 10 jaar wordt opgenomen?

Wat weten de gemeenten, de geldgevers, de Minister van Financiën en de President van De Nederlandsche Bank van de rentestand over 5 jaar, over 2 jaar, gezwezen nog van 6 maanden? Zal, wat een enkele maal mogelijk was, blijken te voldoen als systeem? Hoeveel kapitaal zal steriel moeten worden weggelegd? ¹⁾

Iets in de geest van de suggestie van de President bestaat in België. Maar ook daar waren de conjunctuurmachtes, gecombineerd met structuurinvloeden en noden van de bevolking, sterker dan de leer. Men bedenke wel

dat de Nederlandse gemeenten, die de kapitalen nodig hadden, een nationale zaak financierden; want de financiering van de woningbouw met de daaraan verbonden vraagstukken van huurpeil en loonbeleid, is een nationale zaak. Wanneer het Rijk nu eens de voorzieningen, die wij tot heden als gemeentelijk kennen, centraal zou overnemen, zou het dan beter gaan? Leggen we in een tijd van opgaande conjunctuur in Nederland dan zoveel mogelijk stil, stichten wij geen woningen meer, staken wij dan het bouwen aan de toekomst, tot het tijdstip, waarop een conjunctuurvoorspeller donkere wolken ziet naderen?

De praktijk heeft de ontoereikendheid van de aanbevolen middelen in de laatste jaren reeds aangetoond. Hogere en lagere overheid staan voor dezelfde problemen. Want — ik moet het herhalen — het waren niet de gemeenten, die zo-maar-wat teveel hebben uitgegeven; de naaste oorzaak lag bij het nationale woningprobleem, dat het Rijk in 1948 op de gemeenten heeft afgeschoven met een ministeriële verzekering, dat de Regering wel helpen zou als het niet goed zou gaan. Het is misgelopen. En waaruit bestond de hulp? Uit het geven aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten van een monopoliepositie, die haar sanctie vond in een privaatrechtelijke binding om publiekrechtelijke bevoegdheden te beknotten. Wil men deze fatale toestand in een of andere vorm bestendigen, dan zal zulks ongewenste ontwikkelingen niet voorkomen en zal het offer van de opheffing van de zelfstandigheid der gemeenten blijven tevergeefs te zijn gebracht.

Met verwijzing naar hetgeen ik vroeger op verschillende plaatsen over dit onderwerp heb geschreven, mag ik thans korthedshalve wel stellen, dat de diepere oorzaak lag in het te weinig vormen van kapitaal in het verleden en in het heden ²⁾. Als nageslacht moeten wij boeten voor daden in het verleden; als voorgelacht moeten wij rekening houden met de hedendaagse eisen om vooruit te blijven gaan in de rij der volkeren. Dat leidt tot de conclusie, dat wij de oplossing moeten vinden in het heden, dat is: in de gewone dienst. In mijn preadvies voor de Benelux-conferentie, welke op 9 en 10 mei 1958 te Brussel werd gehouden over de financiering der gemeentelijke investeringen, gaf ik daartoe de volgende suggesties:

- a. zelffinanciering van kapitaalsuitgaven van de openbare nutsbedrijven door (vooral in tijden van hoogconjunctuur, dus van oplopende prijzen) het afschrijvingsbeleid en derhalve mede de tariefstelling te richten op de vervangingswaarde van de kapitaalgoederen van die bedrijven;

- b. meer kapitaalswerken te financieren ten laste van de gewone dienst, bijv. alle uitgaven, waarvoor anders op een termijn van 3 of 5 jaar wordt geleend;

- c. het brengen ten laste van de exploitatie van alle normale uitbreidingen, waarvoor thans nog wordt geleend;

- d. onrendabele kapitaalsuitgaven af te remmen door in elke gemeente te bepalen in welke verhouding zij mogen staan tot de aflossing op onrendabele schuld;

- e. samenvoeging van gemeenten om te komen tot bestuurskrachtige gemeenschappen, die een doelmatig beheer kunnen voeren.

¹⁾ Zie Economisch Kwartaalbericht van de Amsterdamsche Bank N.V., 4e kwartaal 1957, no. 119.

²⁾ Zie: „E.-S.B.” van 23 oktober 1957, no. 2104.

Betoogd wordt dat om verschillende redenen de belangstelling voor verkoopproblemen hier te lande groeiende is, t.w.: over een langere periode stijgt het percentage der distributiekosten in de uiteindelijke verkoopprijs; de al dan niet incidentele afzetmoeilijkheden en/of nuttig geachte public relations-mogelijkheden die het bedrijfsleven op dit terrein tot activiteit leiden; afzetvergroting via marktverdieping. Ter verhoging van de efficiency in de verkoop valt naar schrijvers mening een zekere aansluiting bij de in de eigenlijke produktie toegepaste middelen waar te nemen. Schrijver zet uiteen dat deze produktie-analogie voor de praktijkman in de commerciële sector niet ongevaarlijk kan zijn, hetgeen vooral zijn oorzaak vindt in het gebrek aan objectieve en meetbare bouwstenen en de binding met de branchesituatie, die karakteristiek zijn voor de verkoop.

Efficiency en distributiekosten

De laatste jaren is er in ons land een groeiende belangstelling voor verkoopproblemen. Voor deze groei zien wij een drietal bestaansredenen.

1. Over een langere periode bezien vertoont het aandeel van de distributiekosten in de uiteindelijke verkoopprijs een stijging. Een aandeel van 50 tot 70 pCt. behoort naar onze mening niet tot de uitzonderingen. De daling der fabricagekostprijzen, o.a. door produktie in het groot en mechanisatie, deed en doet op zichzelf reeds de distributiekosten per eenheid relatief stijgen, temeer daar een groter of kleiner deel der ontstane besparing via prijsdalingen aan de afnemers werd afgestaan. Dit laatste uiteraard

mede teneinde de marktverbreding en verdieping te verkrijgen, die noodzakelijk is om de gestegen produktie af te zetten. De produktie in het groot houdt bovendien zeer dikwijls een functionele vervreemding in van producent en consument, waaruit o.a. het assortiment als verkoopstimulerend verschijnsel is ontstaan. Marktvergroting en functionele vervreemding maken aannemelijk dat de distributiekosten niet alleen relatief doch ook absoluut gestegen zijn. Men denke bijv. aan de bedragen, die met advertenties zijn gemoeid, waarbij men zich dient te realiseren, dat deze bedragen veelal slechts een deel zijn van de uitgetrokken sales promotionfondsen. Het gestegen en

(vervolg van blz. 388)

Een pleidooi voor het vormen van meer krachtige gemeenten ligt in de lijn van de verdediging van een zo groot mogelijke zelfstandigheid van de gemeenten ten opzichte van centrale regelingen van bovenaf.

Overigens pleit ik niet voor efficiency à outrance, omdat het streven naar volmaaktheden ter bereiking van een bepaald doel, het gevaar inhoudt, dat geheel andere, in casu hogere bestuurlijke belangen worden geschaad. Zo zal men bijv. mogen toegeven, dat een centraal kapitaal-distributiesysteem, als waarop ter Benelux-conferentie werd bedoeld, de techniek van de verdeling van kapitaal kan verbeteren en nochtans dit systeem uit bestuurlijk oogpunt verwerpen, omdat andermaal een stuk financiële zelfstandigheid verloren zou gaan. De gemeenten hebben ervaren, hoe hun zelfstandigheid is verschrompeld door het doorvoeren van een „technische” verbetering van de belastingheffing; ter wille van de uniformiteit bij de inning van de loonbelasting werd de gemeentefondsbelasting met haar gemeentelijke opcentenregeling afgeschaft. Juist om de gevolgen van schadelijke technieken te ontgaan ware, om de zelfstandigheid te vergroten, de voorkeur te geven aan het vormen van reserves in de gewone dienst.

Indien wij niet willen sparen door fondsvorming, waardoor uitgestelde bestedingen via investeringen rendabel worden gemaakt, zullen wij om inflatie te vermijden en nochtans voor onze toekomst te zorgen, meer

uitgaven uit de kapitaalsfeer ten laste van de gewone dienst moeten gaan brengen. Alsdan zullen er voor rendabele of nationaal-economisch noodzakelijke kapitaalsuitgaven eerder mogelijkheden zijn om te lenen. Dit geeft ook uitzicht op het verwezenlijken van een stukje conjunctuurpolitiek als de schippers naast God een storm zien naderen. In de gewone dienst, dus, in het heden, komt dan een reserve te schuilen, die met het oog op een omslag in de conjunctuur in ongunstige richting, noodzakelijk moet worden gekweekt.

Het heeft weinig zin om te klagen als de omslag er eenmaal is. Een reserve, te vinden door het financieren van kapitaalsuitgaven met gewone middelen, is niet anders dan een gematerialiseerd offer. Dat offer kan worden gebracht als we ons realiseren, dat de moeilijkheid van de conjunctuurpolitiek zich in wezen voordoet in tijd van opgang en niet ten tijde van een recessie. Gaat men deze moeilijkheden uit de weg, dan voert men opportunitiepolitiek. Gezien de schier onbegrensde behoeften van de tegenwoordige tijd, is het devies niet, dat de Overheid minder werken moet uitvoeren, maar wel, dat zij anders moet financieren. Komen dan moeilijke jaren, dan zullen ter aanmoediging van het economische leven, nog eens extra kapitaalswerken kunnen worden uitgevoerd zonder dat het budget door desastreuze gevolgen wordt ontwricht.

Rotterdam.

HASPER.

in de toekomst waarschijnlijk nog verder stijgend aandeel der distributiekosten vormt op zichzelf reeds een intrigerend verschijnsel.

2. De belangstelling en de activiteiten van het bedrijfsleven, welke zich bijv. gedeeltelijk kanaliseren in en openbaren via het N.I.V.E. Deze belangstelling kan zetelen op de stoel van al dan niet incidentele afzetmoeilijkheden en/of nuttig geachte public relations-mogelijkheden. Misschien ook op onzekerheid, welke houvast zoekt in de „harde feiten” en verwachte wetmatigheden. De motivering naar buiten, al dan niet als vlag gebruikt, wordt echter veelal gezocht bij de achterstand, die de distributiesectoren op efficiency-gebied hebben t.o.v. de produktiesectoren. Hierop komen wij straks terug. In ieder geval heeft deze belangstelling het belangrijke voordeel dat er bereidheid is en initiatieven ontstaan tot het verzamelen van feitelijke gegevens. Onlangs zagen wij bijv. een concept-enquête betreffende de vertegenwoordigershonorering.

3. Wij vermeldden reeds de afzetvergroting via marktverdieping. Men gebruikt hier wel de term „creatief verkopen”, hetgeen meestal inhoudt dat naast het artikel of de dienst, ook de behoefte verkocht dient te worden. Er is op dit terrein een aantal methoden ontwikkeld o.a. het motivation research, waarvan in Vance Packard's recente „The hidden persuaders” letterlijk een boekje wordt opgedaan. Gezien het feit, dat bij velen t.a.v. een groot aantal artikelen geen vast bepaalde behoefte aanwezig is, worden behoeften en illusies gemakkelijk door elkaar gehaald. De vraag kan worden gesteld in hoeverre deze suggestieve verkoopmethoden het verschijnsel „massamens” in de handwerken en of in deze vorm van verkoopkunde niet een gevaarlijke potentiële dictator kan schuilen. Deze ontwikkeling met sterke psychologische of pseudo-psychologische inslag beoogt echter meer de marktvergroting, dan de efficiency-verbetering.

Met name het onder het laatste punt vermelde kan de indruk geven, dat het bedrijfsleven zijn commerciële gang gaat, oplossingen zoekend voor moeilijkheden en constant bezig is met de uitbouw van die technieken en methoden, welke eigen zijn aan zijn domein. Het is daarom wat vreemd in de praktijk veelal het tegenovergestelde te horen, hetgeen zich ongeveer als volgt laat formuleren: „Op commercieel terrein is er een efficiency-achterstand welke o.a. wordt veroorzaakt door het ontbreken van een wat breder opgezette wetenschappelijke verkoopkunde. Bij de produktie vindt men o.a. arbeidsanalyse en tijdstudie en deze hebben ten zeerste bijgedragen tot het bereiken van lagere kostprijzen. Ook de vertegenwoordigershonorering op commissiebasis is in feite een soort stukloon-politiek, welke verouderd is”.

Dit heimwee als het ware naar de produktiekant, waaruit in de loop der jaren veel commerciële activiteiten weggedifferentieerd zijn, wordt ook geïllustreerd door de gebruikte terminologie, zoals sales production control systems, de produktie van de vertegenwoordigers, orderproduktie enz. Het uitgangspunt der produktie-analogie kan in bepaalde situaties (conjuncturele en structurele afzetproblemen) voor de praktijkman niet ongevaarlijk zijn. De successen, welke bepaalde methoden in de produktiesfeer gehad hebben, kunnen binnen het kader van de analoge redenering verwachtingen scheppen, welke er niet uitkomen. Daar met name de commerciële man geld, tijd en energie juist veelal besteedt op grond van verwachtingen, kan de gehele pro-

Bata OF BRITAIN

VOOR HERENSCHOENEN
VAN STANDING

BATA INTERNATIONAL

AMSTERDAM - KALVERSTRAAT

(Advertentie)

duktie-analogie aanleiding zijn tot een duurbetaalde illusie.

Het efficiency-meetinstrument bij uitstek wordt gevormd door standaards. De arbeidsanalyse verschaft ons via een gedetailleerde waarneming en reconstructie van bewerkingen en deelbewerkingen, een doelmatige arbeidscyclus. Met behulp van temposchatting ontstaat vervolgens een normproduktie. Veelal wordt er de nadruk op gelegd, dat de winst bij dit alles voqral ligt bij de opheffing van storingselementen welke in de werkomstandigheden ingeburgerd waren.

Indien wij de commerciële sector verenigen tot de belangrijke groep waarbij vertegenwoordigers ingeschakeld zijn, dan ligt het voor de hand het verkoopgesprek als centrale factor te zien. Binnen dit verkoopgesprek (cyclus) kan men verschillende fasen (deelbewerkingen) onderscheiden. De moeilijkheid is niet dat de cyclus per artikel variëren kan, doch dat zij niet objectief vaststaat. Men heeft hier niet te doen met enerzijds de arbeider, anderzijds machines en materiaal, doch met verkoper en koper. Aan een humoristisch tekenaar werd eens gevraagd hoe het kwam dat zijn humor de een wel, de ander niet aansprak. Hierop antwoordde hij, dat elke tekening als een gesprek is, dat beperkt lijkt door twee personen, doch in werkelijkheid veel meer personen kent: A zoals hij is; A zoals hij denkt dat hij is; A zoals hij graag wil zijn; A denkt dat B is; A denkt dat B denkt te zijn; A denkt dat B graag wil zijn, enz. Al deze persoonvisies kunnen vervolgens worden gesteld voor B.

Dit gebrek aan objectiviteit ontmoet men in de praktijk ook bij een ander belangrijk vraagstuk: de rayonindeling. Voor een totale markt heeft men voor een aantal artikelen dikwijls houvast aan bijv. import-, exportcijfers e.d. Het rayon is als het ware een markt in het klein en de fouten die hier worden gemaakt; wegen zwaarder. De moeilijkheden blijken vooral bij rayon-vergelijking: verschil in samenstelling potentieel, verschil in aantal en aandeel van min of meer vaste relaties, verschil in concurrentie enz. Ook hier is dus weinig ideaal/materiaal om tot standaards te komen, hoewel aard van het artikel en verkooppolitiek hier van veel belang zijn.

Op grond van de bovenstaande voorbeelden menen wij dat bijv. een kostprijsofzet waarbij de prijsverschillen (kortingen), hoeveelhedsverschillen (verkochte aantallen) en onderbezetting (open rayons, onbekwame vertegenwoordigers e.d.) automatisch naar voren komen, een illusie is, temeer daar in de standaard ook conjunctuur- en concurrentengedrag verwerkt zou moeten worden.

De ervaring bevestigt de bovenstaande efficiency-hindernissen in die gevallen, waarbij produktie en afzet onder één topleiding vallen. Het is immers onlogisch dat men de efficiency op het ene gebied wel, op het andere niet gestimuleerd zou hebben. In de praktijk zal men dus vooral

in die gebieden gaan speuren, waarop blijkens ervaring in de produktie de voordelen ontstonden: scholing (training vertegenwoordigers), werkomstandigheden (goede thuisorganisatie bijv.) en vooral de arbeidsbereidheid (personeelsbeleid). Dat op dit gebied het nodige gedaan wordt lijdt geen twijfel. Men denke bijv. aan de onlangs in roulatie gebrachte films t.b.v. de vertegenwoordigerstraining. Deze in feite algemeene activiteiten blijven echter juist op dit gebied inexact.

Een moeilijkheid bij deze laatste efficiency-activiteiten wordt ook gevormd door de uiteenlopende resultaten. Tegenvallende resultaten behoeven nog geen directe aanwijzing te zijn, dat men verkeerd trainde e.d. Naast de efficiency binnen het bedrijf speelt hier nl. ook de efficiency van de gehele bedrijfstak een rol. Bij de discussies over bijv. de Vestigingswet Kleinbedrijf wordt nogal eens gesteld dat uitbreiding en vestiging marktverstorend kunnen werken, indien een al dan niet plaatselijke wanverhouding ontstaat tussen capaciteit en potentiële afname (bakkerijen, vervoerswezen e.d.). Dit probleem is zeker niet beperkt tot de middenstand.

Iedere onderneming, die werkt met een meer of minder uitgebreide vertegenwoordigersstaf, heeft in deze staf immers ook capaciteitsproblemen. Wij hebben sterk de indruk dat de omzet per vertegenwoordiger al naar gelang

de branche zeer uiteenloopt en daarmee de ruimte welke er is voor een redelijke honorering van de vertegenwoordiger en voor de winst. Waar deze ruimte krap is kan de vraag worden gesteld of in deze branches niet een overcapaciteit bij het aantal vertegenwoordigers voorkomt. Aanpassing wordt o.a. geremd door het opnemen van brancheverwante artikelen in het assortiment en de afwachtende houding t.o.v. concurrenten. In dit soort gevallen kan het efficiency-streven een concurrentiemiddel worden. Daar het werkelijke probleem echter niet intern, doch extern ligt, mogen de verwachtingen echter niet te hoog gespannen worden.

Gebrek aan objectieve en meetbare bouwstenen en de binding met de branche-situatie maken het o.i. nuttig, de meer suggestieve dan verantwoorde gedachte van de produktie-analogie eens te signaleren en hierbij enkele kanttekeningen te maken. Het is overigens zeer wel denkbaar dat men niet direct geïnteresseerd is bij dit soort problematiek. Indirect is men er echter toch bij betrokken, alleen al omdat wij allen consumenten zijn, wier gulden men nodig heeft om de distributiekosten te dekken en om welke gulden soms hard gevochten wordt met middelen, waarbij de koper van de economisch sterke tot de psychologisch zwakke gemaakt wordt.

Amsterdam.

J. N. M. DE HEY.

AANTEKENING

Kalender van Westeuropese economische samenwerking

Tien jaren geleden, op 16 april 1948, kwam de „Organisation for European Economic Co-operation” tot stand. In het onlangs verschenen negende rapport van deze organisatie, getiteld „A decade of co-operation”, wordt gereleveerd, welke omstandigheden tot de samenwerking hebben geleid en wat gedurende de afgelopen tien jaren is bereikt. In een slotbeschouwing wordt voorts uiteengezet welke problemen nog om een oplossing vragen en welke taken voor de O.E.E.C. in het verschiet liggen. Aan de beschouwingen gaat een kalender vooraf, waarin de belangrijkste gebeurtenissen, verband houdend met de O.E.E.C., chronologisch zijn vermeld. Het lijkt ons nuttig deze kalender in zijn geheel in de kolommen van dit blad vast te leggen.

1947

- 5 juni   Generaal George C. Marshall biedt, uit naam van de Verenigde Staten, aan de Europese economische wederopbouw te helpen, op voorwaarde dat Europa zich verbindt tot een gezamenlijk herstelprogramma.
- 16 juni   De heren Ernest Bevin en Georges Bidault nodigen de U.S.S.R. uit, met hen te beraadslagen over een gezamenlijk antwoord op het aanbod van Generaal Marshall.

- 27 juni   De heer Viacheslav Molotov kondigt aan dat Rusland weigert deel te nemen aan het gemeenschappelijke herstelprogramma.
- 12 juli   Een Commissie voor Europese Economische Samenwerking wordt ingesteld door een conferentie van 16 Westeuropese landen teneinde een ontwerp-herstelprogramma voor te bereiden.
- 22 september   Het rapport van de Commissie voor Europese Economische Samenwerking wordt aangenomen en aan de Verenigde Staten gezonden.
- 18 november   Ondertekening van een voorlopige compensatie-overeenkomst voor inter-Europese betalingen.
- 17 december   President Truman tekent het wetsontwerp dat voorziet in tijdelijke hulp aan Europa.

1948

- 1 januari   België, Luxemburg en Nederland treden toe tot een Douane-Unie.
- 2 april   De Wet betreffende de Economische Samenwerking, welke \$ 5 mrd. voor de economische hulp aan Europa uittrekt gedurende het eerste jaar van het vierjarige Europese herstelprogramma, wordt aan-

- genomen door het Congres van de Verenigde Staten. De heer Paul J. Hoffmann wordt benoemd tot Administrateur van de „European Co-operation Administration” (E.C.A.).
- 16 april** De O.E.E.C. wordt opgericht door de ondertekening van het Verdrag voor de Europese Economische Samenwerking. De heer Paul-Henri Spaak wordt benoemd tot Voorzitter van de Raad; de heer Robert Marjolin wordt benoemd tot Secretaris-Generaal.
- 11 september** Besluit van de Raad met betrekking tot de verdeling van de hulp der Verenigde Staten onder de leden-landen gedurende het jaar 1948-49.
- 16 oktober** De compensatie-overeenkomst voor inter-Europese betalingen gedurende 1948-49 wordt getekend.
- 16 oktober** Aanvaarding van het herstelprogramma voor het eerste jaar (1948-49).
- 31 december** Goedkeuring van het tussentijdse rapport over het Europese herstelprogramma 1948-49/53 (eerste jaarverslag van de O.E.E.C.).
- 1949**
- 26 maart** Aanvaarding van het plan de campagne voor de periode 1949-50.
- 8 augustus** De Commissie van Ministers van de Raad van Europa houdt haar eerste zitting.
- 7 september** De compensatie-overeenkomst voor inter-Europese betalingen gedurende 1949-50 wordt getekend.
- 18 september** Devaluatie van de meeste Westeuropese valuta's.
- 31 oktober** Afgevaardigden van de Duitse Bondsrepubliek nemen voor de eerste maal zitting in de Raad.
- 2 november** Het eerste besluit van de Raad betreffende de liberalisering van de inter-Europese handel voorziet in een 50 pCt.-liberalisatie vóór 15 december 1949.
- 29 november** Besluit om de douanefaciliteiten voor Europese en overzeese toeristen te verbeteren.
- 1950**
- 3 mei** Het eerste besluit betreffende de liberalisering van onzichtbare transacties wordt aangenomen.
- 3 juni** De Verenigde Staten en Canada worden uitgenodigd mee te doen met de door de O.E.E.C. te verrichten werkzaamheden.
- 18 augustus** Aanvaarding van de „Code of Liberalisation of Trade” en besluit tot oprichting van de Europese Betalings Unie.
- 18 augustus** Benoeming van de Raad van Bestuur der Europese Betalings Unie.
- 19 september** Ondertekening van de overeenkomst tot oprichting van de Europese Betalings Unie.
- 7 oktober** De Raad besluit tot gemeenschappelijke actie teneinde het hoofd te bieden aan het groeiende tekort aan grondstoffen en aan de verstoring van de handel en het betalingsverkeer voortvloeiende uit het uitbreken van de vijandelijkheden in Korea.
- 27 oktober** Besloten wordt de minimum liberalisatie-eisen voor de inter-Europese handel tot 75 pCt. per 1 februari 1951 te verhogen.
- 13 december** Duitsland verkrijgt een speciaal E.B.U.-krediet.
- 1951**
- 21 februari** Duitsland schort de liberalisering van de inter-Europese handel op.
- 10 maart** De Raad neemt de uitnodiging van de Regeringen der Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Frankrijk aan om zitting te nemen in de „Central Group” van de Internationale Grondstoffenconferentie.
- 18 april** Het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal wordt in Parijs getekend door België, Frankrijk, Duitsland, Italië, Luxemburg en Nederland.
- 20 juli** Uitbreiding van de „Code of Liberalisation of Trade” tot onzichtbare transacties.
- 29 augustus** De Raad geeft een verklaring uit, waarin een verhoging van 25 pCt. van de totale produktie van West-Europa over een periode van 5 jaar als doel wordt gesteld.
- 8 november** Het Verenigd Koninkrijk verlaagt de liberalisatie van de inter-Europese handel van 90 pCt. tot 61 pCt.
- 1952**
- 11 januari** De Raad stelt een Ministeriële Groep voor de Kolenproduktie in om methoden te zoeken tot verhoging van de Europese kolenproduktie.
- 1 maart** Frankrijk schort de liberalisatie van de inter-Europese handel op.
- 11 maart** Het Verenigd Koninkrijk verlaagt de liberalisatie van de inter-Europese handel van 61 pCt. tot 46 pCt.
- 29 maart** De Raad besluit, jaarlijks een overzicht van de economische en financiële situatie in Europa te doen samenstellen.
- 29 maart** De „Steering Board for Trade” wordt opgericht.
- 1 april** Duitsland herstelt de 75 pCt.-liberalisatie van de inter-Europese handel.
- 25 april** De Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal treedt in werking.
- 4 juli** De procedure voor de samenwerking tussen de Raad van Europa en de O.E.E.C. wordt goedgekeurd.
- 15 oktober** Overeenstemming wordt bereikt over de procedure voor het onderhouden van contact („liaison”) tussen de O.E.E.C. en de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal.
- 13 december** De Raad aanvaardt het programma voor de economische expansie en soliditeit („solvency”), gepubliceerd in het vierde jaarverslag van de Organisatie.
- 1953**
- 24 maart** Besluit tot bestudering van de problemen verbonden aan de overgang van de E.B.U. naar een uitgebreider systeem van multilateraal handels- en betalingsverkeer.

(Advertentie)

- 24 maart Het „European Productivity Agency” (E.P.A.) wordt opgericht.
- 24 juli De Raad beveelt de instelling aan van een Europese Conferentie van Ministers van Verkeer.
- 29 oktober Het Verenigd Koninkrijk herstelt de 75 pCt.-liberalisatie van de inter-Europese handel.
- 30 oktober Het besluit betreffende de liberalisatie van de migratie van arbeidskrachten wordt aangenomen door de Raad.

1954

- 5 mei Een Ministeriële Groep wordt in het leven geroepen om de gevolgen te bestuderen van een mogelijke terugkeer tot convertibiliteit door een aantal leden-landen.
- 30 juni Besloten wordt dat gedurende het volgende jaar de basis voor verrekeningen binnen de E.B.U. zal zijn: 50 pCt. als krediet en 50 pCt. in goud, zowel voor debiteuren als voor crediteuren. Introductie van een systeem van bilaterale amortisatie-overeenkomsten tussen bepaalde landen.
- 22 december De leden-landen wordt aangeraden de kwantitatieve restricties te verzachten voor de invoer van goederen en onzichtbare transacties die op het dollargebied betrekking hebben.

1955

- 14 januari Besloten wordt de minimum liberalisatie-eisen voor de inter-Europese handel te verhogen tot 90 pCt. per 1 oktober 1955.
- 14 januari De Ministeriële Commissie voor Landbouw en Voedselvoorziening wordt ingesteld.
- 14 januari Besloten wordt dat bepaalde maatregelen van kunstmatige hulp aan exporteurs dienen te worden afgeschaft per eind 1955.
- 14 januari Spanje wordt uitgenodigd volledig deel te nemen aan het werk van de Organisatie voor Landbouw en Voedselvoorziening.
- 25 februari Joegoslavië wordt uitgenodigd zich te doen vertegenwoordigen door een waarnemer op vergaderingen van de Raad en Technische Commissies.
- 1 april Frankrijk herstelt de 75 pCt.-liberalisatie van de inter-Europese handel.
- 1 juni Op een conferentie te Messina besluiten de zes landen van de E.G.K.S. onderhandelingen te beginnen, om een douane- en economische unie op te richten.
- 10 juni De Raad adviseert de leden-landen gemeenschappelijke steun te verlenen aan het Italiaanse programma voor economische ontwikkeling (het Vanoni-plan).

- 10 juni Een Commissie voor Energie wordt ingesteld onder voorzitterschap van Sir Harold Hartley.
- 10 juni Een werkgroep uit de Raad wordt aangewezen om de mogelijkheden te onderzoeken van economische en financiële samenwerking inzake het gebruik van kernenergie voor vreedzame doeleinden.
- 29 juni De Commissie voor Onzichtbare Transacties wordt ingesteld.
- 1 augustus Introductie van een nieuw systeem, waarbij verrekeningen binnen de E.B.U. dienen te geschieden op de uniforme basis van: 25 pCt. als krediet en 75 pCt. in goud.
- 5 augustus Ondertekening van de Europese Monetaire Overeenkomst, die van kracht moet worden bij het herstel van de convertibiliteit door een aantal leden-landen.

1956

- 29 februari Leden-landen en geassocieerde landen wordt verzocht bij de opstelling van hun handels- en investeringsbeleid speciale aandacht te schenken aan de behoeften van andere leden-landen, welke economisch onderontwikkeld zijn.
- 3 mei „Agricultural Policies in Europe and North America”, het eerste rapport, betreffende de vergelijking van het gevoerde beleid, wordt goedgekeurd door de Ministeriële Commissie voor Landbouw en Voedselvoorziening.
- 19 juli Het „Steering Committee for Nuclear Energy” wordt ingesteld.
- 19 juli Een Speciale Werkgroep wordt ingesteld ter bestudering van de mogelijkheid, een vrijhandelszone in Europa te creëren.
- 15 november Een Ministeriële Werkgroep adviseert Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland inzake de huidige economische ontwikkeling.
- 15 november Een schikking wordt getroffen in het visserijgeschil tussen Engeland en IJsland na bemiddeling door de O.E.E.C.
- 26 november In aansluiting op de aanbevelingen van de Energie-Commissie, vervat in haar rapport: „Europe's Growing Needs of Energy. How Can They Be Met?”, worden door de Raad de „Energy Advisory Commission” en het „Energy Committee” ingesteld.
- 30 november Als gevolg van de sluiting van het Suezkanaal op 1 november, ontvangt de Olie Commissie opdracht een billijke verdeling te verzekeren van de beschikbare olie in samenwerking met de internationale olie-

maatschappijen, tezamen gebracht in de „O.E.E.C. Petroleum Emergency Group”.

1957

- 5 februari Publicatie van het rapport van de Speciale Werkgroep, welke concludeert dat een Europese vrijhandelszone technisch mogelijk is.
- 13 februari De Raad besluit onderhandelingen te openen om de voorwaarden vast te stellen voor het creëren van een vrijhandelszone die de Gemeenschappelijke Markt van de Zes en de andere leden-landen van de O.E.E.C. op een multilaterale basis zou verbinden. De heer Thorneycroft wordt gevraagd de werkzaamheden te coördineren.
- 25 maart De Zes — België, Frankrijk, Duitsland, Italië, Luxemburg en Nederland — tekener in Rome de verdragen tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap en van de Europese Atoomenergie Gemeenschap (Euratom).
- 14 mei Een Werkgroep wordt ingesteld om een Europees ontwikkelingsprogramma betreffende wetenschappelijk en technisch personeel op te stellen.
- 18 juni Frankrijk schort de liberalisatie van de inter-Europese handel op.
- 17 oktober De Raad maakt zijn beslissing bekend een vrijhandelszone te creëren, die alle leden-landen omvat en die van kracht zal worden tegelijk met het Verdrag van Rome. Een Intergouvernementele Ministeriële Commissie, onder voorzitterschap van de heer Reginald Maudling, wordt ingesteld om de onderhandelingen voort te zetten.
- 17 december Oprichting van het „European Nuclear Energy Agency” door de O.E.E.C.
- 20 december Ondertekening van de Conventie betreffende de oprichting van een veiligheidsinstantie („Security Control”) voor kernenergie. De „European Company for the Chemical Processing of Irradiated Fuels” (Eurochemic) wordt opgericht door 12 landen.

1958

- 10 januari Ondertekening van een overeenkomst, krachtens welke Spanje nauwer verbonden wordt met het werk van de Organisatie.
- 30 januari Aan Frankrijk worden speciale kredieten verleend door de E.B.U., het I.M.F. en de Verenigde Staten.
- 3 februari België, Luxemburg en Nederland tekenen het Benelux-Verdrag der Economische Unie.

BOEKBESPREKING

D. C. Hague: Stability and progress in the world economy; verslag van het eerste congres van de International Economic Association. Mac Millan & Co. Ltd., London 1958, XV + 267 blz., 25/—.

Wanneer, zoals op het congres van de International Economic Association te Rome in 1956, inleidingen worden verzorgd door Robertson, Viner, Perroux, Haberler en Lundberg en als official debaters tien even bekwame economen optreden, is het van tevoren zeker dat er tal van interessante gezichtspunten naar voren komen. Anderzijds levert zulk een geestelijk steekspel zelden belangrijke theoretische winst op. Nu het gesteld tot rapport voor ons ligt komt het laatste kenmerk meer naar voren dan het eerste. Dit is moeilijk te vermijden. Het gesproken woord moet juist speels zijn en mag niet te diep graven, zeker niet op onontgonnen terrein. Het toetsen aan eisen die men pleegt voor te houden aan langs schriftelijke weg meege-deelde resultaten van wetenschappelijke studie is dan ook eigenlijk unfair. Daarom worde vooropgesteld dat dit geschrift als wapenschouw van hedendaagse economische inzichten over de genoemde onderwerpen een goede indruk geeft van wat de economie kan en niet kan. Het siert vele der sprekers uit dit gezelschap van professionals, dat juist de grenzen van het wetenschappelijk-economisch kunnen keer op keer zijn geaccentueerd. De algemene teneur is dan ook bescheidenheid.

Het thema „stability and progress” is in de referaten in zijn onderlinge samenhang eigenlijk nauwelijks tot zijn recht gekomen. Men heeft zijn beschouwingen in het algemeen ingedeeld in een betoog over „stability” en één over „progress”, of zelfs de nadruk overwegend op één van beide gelegd en de andere verwaarloosd. Alleen Hicks en Schneider, beide official debaters, hebben de verwevenheid van „stability and progress” op systematische wijze naar voren gehaald.

De werkverdeling was aldus, dat Robertson het probleem voor de ontwikkelde landen behandelde en Viner voor de onderontwikkelde landen, terwijl een functionele splitsing was gemaakt in reële factoren (Perroux), monetaire factoren (Haberler) en internationale betrekkingen (Lundberg).

Er waren voor het eerst vertegenwoordigers van communistische landen toegelaten. Dit heeft de zakelijkheid van de discussies benadeeld. Zij hebben alleen politieke propaganda gemaakt en/of beschouwingen gegeven van vooropgestelde dogma's uit. Gelukkig is niemand hierop ingegaan. Eveneens een moeilijk te vermijden euvel op internationale congressen en dus ook hier zijn de uitvoerige beschrijvingen van nationale toestanden ten aanzien van punten die slechts in verwijderd verband staan tot het onderwerp.

Het zou te ver voeren, in het bestek van deze bespreking alle nuttige bijdragen te memoreren. Volstaan moge daarom worden met een vermelding van de meest opvallende punten.

Met betrekking tot de indeling van de wereld in ontwikkelde en onderontwikkelde landen heeft de gedachte voorgezet dat de structuur van beide gebieden in het algemeen te sterk uiteenloopt dan dat zij in éénzelfde patroon van fluctuaties en ontwikkeling kunnen worden verwerkt. Aan dit probleem hebben verschillende sprekers aandacht besteed. In het algemeen was de conclusie, dat het bedoelde kwalitatieve onderscheid inderdaad van grote

Leest met Uw tijd mee!

Leest de **E.-S.B.**

betekenis is, zodat ook de groei van het onderontwikkelde naar het ontwikkelde stadium niet door een model met continue betrekkingen kan worden beschreven. Reynaud sprak in dit verband van de vele drempels die bij het groei-proces gepasseerd moeten worden.

Over de betekenis van de wet der comparatieve kosten vond een interessante discussie plaats tussen Viner en Nurkse, waarbij de vraag was of deze alleen maar is een „tool of analysis” dan wel of zij ook als norm kan worden gebruikt. Het laatste mag van Viner slechts wanneer de kostenverhoudingen op lange termijn als uitgangspunt worden genomen.

Interessant is ook Viners visie op de betekenis van wijzigingen in de ruilvoet. Volgens hem moeten bij de beoordeling van de voordelige of nadelige invloeden van ruilvoetwijzigingen mede in de berekening betrokken worden eventuele veranderingen in de reële kosten per eenheid exportprodukt. Bij dit begrip „factor terms of trade” schuift hij dus twee ontwikkelingen in elkaar, die doorgaans afzonderlijk worden gemeten.

De verborgen werkloosheid in de landbouw is door Nurkse in verband gebracht met het overwegen van het familiebedrijf, waarin de marginale werker beloond wordt overeenkomstig de gemiddelde prestatie van het gezin, zodat de prikkel tot afvloeien zwak is.

Het probleem van de looninflatie en de bestrijding daarvan is ter sprake gekomen bij de discussie over de bijdrage van Haberler. Dat er onderscheid gemaakt moet worden tussen kosten- en bestedingsinflatie is thans wel algemeen aanvaard. Deze verfijning van de diagnose bij het ziektesymptoom prijsstijging heeft echter nog lang niet overal tot een dienovereenkomstige differentiatie in de recepten voor desinflatiepolitiek geleid. Lindahl heeft daarom terecht nog eens met nadruk geconstateerd dat de strijd tegen looninflatie in hoofdzaak een kwestie van loonpolitiek is. Ook Lerner kwam dicht bij deze zienswijze.

Voor de beide laatstgenoemde punten illustreren het hiervóór uitgesproken oordeel, dat het naar voren komen van nieuwe inzichten niet de sterkste zijde van dit rapport is. Niettemin staat er veel in dat de moeite waard is. Daarom kan het tot lering en vermaak — voor het laatste zorgt natuurlijk Robertson — aan economen van velerlei slag worden aanbevolen.

¹s-Gravenhage.

F. HARTOG.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

In het kader van haar openmarkt-politiek heeft De Nederlandsche Bank in de week eindigend per 5 mei jl. ruim f. 60 mln. aan 3-maandspapier geplaatst, op een disconto-basis van 3 pCt. Inmiddels heeft zij de afgifte hiervan al weer gestaakt en naar de Agent van het Ministerie van Financiën overgeheveld. Bovendien heeft deze per 12 mei een tender op 6-, 9- en 12-maandspapier aangekondigd.

De Schatkist blijft er dus op uit om van de ruimte op de geldmarkt door de plaatsing van vlottende schuld te profiteren. Deze ruimte blijkt o.a. uit het feit dat het saldo van de banken bij De Nederlandsche Bank zich op 5 mei jl. nog ca. f. 87 mln. boven het verplichte kassaldo bevond, hetgeen echter een daling t.o.v. de vorige week representeerde die toevalligerwijs ongeveer gelijk was aan het bedrag dat door de Bank aan 3-maandspromessen was

afgegeven. Toevalligerwijs, want er is uiteraard weer een veelheid van factoren op het saldo der banken van invloed geweest. Verruimende factoren waren de inkrimping van de bankbiljettencirculatie en de deviezenaanwas. De gouden deviezenreserves hebben thans het niveau van f. 4.600 mln. gepasseerd, waarmee het peil van ult. december 1957 met f. 668 mln. is overschreden. Houdt men bovendien rekening met het door de Staat gevormde deviezenpotje in verband met de komende aflossing van in het buitenland geplaatste vlottende schuld, dan heeft de toeneming van de „officiële” deviezenreserves in de afgelopen maanden ruim f. 900 mln. bedragen, gelijk aan ca. $\frac{4}{5}$ maand invoer.

Dat ondanks genoemde verruimende factoren het saldo van de banken is gedaald moet, behalve aan de openmarkt-politiek van De Nederlandsche Bank, waarschijnlijk aan belastingbetalingen worden toegeschreven, welke tevens een verklaring vormen voor de stijging van het saldo van de Schatkist. Het is weinig waarschijnlijk dat de aflossing van door de Staat aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten verleende voorschotten een rol heeft gespeeld. Hieromtrent bestaat echter geen zekerheid, want zelfs het 7 mei 1958 gedateerde prospectus van de straks te noemen obligatielening van de Bank voor Nederlandsche gemeenten gaat bij het vermelden van haar schuldpositie t.a.v. de Staat niet verder dan... 1 december 1957.

De kapitaalmarkt.

Langzaam maar zeker voltrekt zich het proces van de consolidatie der kortlopende gemeentelijke schulden, en dit — zij het bij de gratie van een zich van emissies vrijwel onthoudend bedrijfsleven — terwijl de kapitaalmarktrente gestadig daalt.

Nadat de emissie van 15-jarige $5\frac{1}{2}$ pCt.-obligaties ten laste van de Export-Financiering-Maatschappij weer een éclatant succes was geworden, werd bekend dat de Bank voor Nederlandsche Gemeenten het heeft aangedurfd met een 5 pCt.-obligatielening groot f. 100 mln. te komen. Zowel het bedrag als het rente-percentages zijn gelijk aan de voorwaarden die golden voor de speciaal voor institutionele beleggers bestemde en inmiddels voltekende onderhandse lening. De emissiekoers (99 $\frac{1}{2}$ pCt.) is echter een half procent lager, de looptijd (30 jaar) 5 jaar langer. In beide gevallen kan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten na 10 jaar tot vervroegde aflossing overgaan en hebben de institutionele beleggers hun bezwaren tegen deze termijn — die naar hun smaak minimaal 15 jaar dient te zijn — laten varen.

De cijfers over de spaarresultaten bij de spaarbanken gedurende de maand april, brengen het verschijnsel naar voren dat bij de Rijkspostspaarbank en de algemene spaarbanken van een spaaroverschot sprake is geweest, terwijl dit bij de boerenleenbanken niet het geval was. Dit is opvallend, zij het in belangrijke mate door seizoensinvloeden bepaald, omdat de boerenleenbanken het zelfs in het, voor de overige spaarbanken zo sombere 4e kwartaal 1957, nog tot een spaaroverschot konden brengen.

Het zal voorlopig alleen van theoretisch belang zijn om te discussiëren over de vraag of een stelsel van koersnotering in procenten de voorkeur verdient boven notering in guldens (eensgevend geld). Een door het bestuur van de Vereniging voor den Effectenhandel ingestelde commissie heeft deze vraag bevestigend beantwoord. Het Nederlandse systeem — notering in procenten — blijft dus gehandhaafd, al blijven uitzonderingen mogelijk.

Zowel in Wall Street als op het Damrak overwogen de koersstijgingen, maar het ware enthousiasme om door het koersverloop de conjunctuur te tarten ontbrak toch. De Indonesische sector onderging enige invloed van het door verschillende ondernemingen geuite voornemen om tot gedeeltelijke kapitaalsrestitutie over te gaan.

Aand. Indexcijfers	A.N.P.-C.B.S.			
	(1953 = 100)	25 april 1958	2 mei 1958	9 mei 1958
Algemeen	189	192	192	
Internat. concerns	272	279	278	
Industrie	135	136	136	
Scheepvaart	124	123	124	
Banken	115	115	115	
Indon. aand.	72	71	73	
Aandelen				
Kon. Petroleum	f. 165,—	f. 173,40	f. 173,10	
Unilever	331%*	330%	327	
Philips	275	277%	280½	
A.K.U.	174½	174½	171%	
Kon. N. Hoogovens	290	290	295	
Van Gelder Zn.	175½	170	167½	
H.A.L.	135½	134½	135½	
Amsterd. Bank	208	207%	209	
H.V.A.	94	92%	94%	
Staatsfondsen				
2½ pCt. N.W.S.	59%	60½	60½	
3½ pCt. 1947	91%	92½	91%	
3½ pCt. 1955 I	88	89½	88%	
3 pCt. Grootboek 1946	87%	88	88½	
3 pCt. Dollarlening	93%	94%	94%	

Diverse obligaties			
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...	91	91	90%
3½ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III	85	85½	86
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	90%	92	90%
3½ pCt. Philips 1948	94	94	94%
3½ pCt. Westl. Hyp. Bank	85½	85½	85½
6 pCt. Nat. Woningb.len. 1957	108	108½	108%

New York			
Aandelenkoersgemiddelde			
Dow Jones Industrials	455	460	463

*) exd. M. P. GANS

RECENTE PUBLIKATIES

Vereniging voor Belastingwetenschap: Tarieven Inkomstenbelasting voor gehuwden en ongehuwden. Interim-rapport van de Commissie voor de Statistiek. N. Samsom N.V., Alphen aan den Rijn 1958, 25 blz.

Begin 1955 heeft het dagelijks bestuur van de Vereniging voor Belastingwetenschap aan de Commissie voor de Statistiek gevraagd zich bezig te houden met de bestudering van het verschil in belastingdruk tussen gehuwden en ongehuwden. In het bovengenoemde interim-rapport heeft de commissie nu de voorlopige resultaten van haar studie neergelegd. Deze resultaten hebben grotendeels een theoretisch karakter en geven aan langs welke weg naar de mening van de commissie de oplossing moet worden gevonden voor de vraag, hoe het verschil in belastingtarieven voor gehuwden en ongehuwden dient te worden bepaald. Het ligt in het voornemen van de Vereniging voor Belastingwetenschap op zaterdagmiddag te 2 uur, 31 mei a.s. te 's-Gravenhage in een van de vergaderzalen van de Sociaal-Economische Raad, Bezuidenhoutseweg 60, een ledenvergadering te beleggen, waarin het interim-rapport van de Commissie voor de Statistiek ter discussie zal worden gesteld.

STATISTIEKEN

HOOFDPOSTEN VAN DE GECOMBINEERDE BALANSEN VAN DE 34 REPRESENTATIEVE, RESP. 4 GROTE NEDERLANDSE HANDELSBANKEN ¹⁾ ²⁾ (in miljoenen guldens)

	34 banken ³⁾		4 banken		130 banken	
	jan. 1958	febr. 1958	jan. 1958	febr. 1958	jan. 1958	febr. 1958
Kas, Ned. Bank, kassiers, giro-inst.; uitgezette daggeldleningen	458,4	480,1	271,0	280,5	187,4	199,6
Nederlands schatkistpapier	1.161,2	1.414,4	1.659,5	1.842,9	612,3	682,1
Nederlandse schatkistcertificaten ..	1.110,6	1.110,6				
Ander overheidspapier (incl. buitenlands schatkistpapier)	83,8	69,5	41,3	43,2	42,5	26,3
Bankiers (nostro) ⁴⁾	448,2	386,4	234,3	229,4	213,9	157,0
Debiteuren, Overheid ⁵⁾	196,8	292,6	151,7	247,9	45,1	44,7
Debiteuren, overige ⁶⁾	3.209,8	3.035,3	2.144,0	2.052,3	1.065,8	983,0
Deposito's en spaargelden ⁷⁾	1.811,7	2.075,4	1.126,0	1.335,4	685,7	740,0
Creditsaldi van banken ⁸⁾	475,4	449,8	275,8	275,6	199,6	174,2
Creditsaldi van cliënten ⁹⁾	3.494,1	3.486,5	2.482,4	2.497,4	1.011,7	989,1
Opgenomen gelden ¹⁰⁾	93,6	84,4	2,4	5,5	91,2	78,9
Balanstotaal	7.620,0	7.770,7	4.930,0	5.118,3	2.690,0	2.652,4

¹⁾ Bron: De Nederlandsche Bank N.V.

²⁾ Het aantal representatieve instellingen is, als gevolg ener per 1 januari 1958 geëffectueerde samenvoeging met één verminderd; Amsterdamsche Bank-Incassobank; Nederlandsche Handel Mij. (Ned. bedrijf); Rotterdamsche Bank en Twentsche Bank.

³⁾ Voor de 34 handelsbanken is een meer gespecificeerde opgave verschenen in de Ned. Staatscourant en zal worden opgenomen in de Maandstatistiek van het financieelwezen.

⁴⁾ Nostro-saldi bij banken in binnen- en buitenland.

⁵⁾ Kredietverlening aan Nederlandse provincies, gemeenten en waterschappen.

⁶⁾ Wissels, voorschotten tegen effecten en schatkistpapier; kredietverlening onder garantie van Nederlandse overheidslichamen; voorschotten aan kredietinstellingen; kredietverlening aan ondernemingen waarin is deelgenomen; kredietverlening aan anderen.

⁷⁾ Deposito's voor één maand of langer, spaargelden of gelieerde spaarbank.

⁸⁾ Creditsaldi van banken, loro en overige creditsaldi van banken.

⁹⁾ Creditsaldi van cliënten in guldens; creditsaldi in valuta.

¹⁰⁾ Opgenomen daggeldleningen; andere opgenomen gelden.

PRODUKTIE-INDEXCIJFERS ¹⁾ (1953 = 100 ²⁾)

Omschrijving	Jaar-gemiddelden		dec. 1956	jan. 1957	febr. 1957	dec. 1957	jan. 1958	febr. 1958
	1956	1957						
Aantal arbeidsdagen in de betrokken maand ³⁾ ..	23½	23½	21½	24	22	22	24	22
Algemene indexcijfers van de nijverheid ⁴⁾								
Algemene produktie-index	123	126	117	128	119	117	121	113
Gemiddelde dagproduktie ⁵⁾	123	126	128	125	127	125	118	121
Indexcijfers per bedrijfsklasse:								
Bouwmaterialen en aardewerk	115	122	101	107	102	108	108	94
Chemische nijverheid (excl. aardolieproducten)	123	133	128	141	127	132	136	126
Leder- en rubbernijverheid	120	125	111	134	125	107	123	114
Mijnbouw	102	106	93	111	101	101	112	98
Metaalnijverheid	139	137	123	144	135	120	131	124
Papierindustrie	118	130	109	141	128	108	128	115
Textielnijverheid	112	112	100	119	111	103	112	
Gas, elektriciteit en water	130	138	146	155	136	159	162	140
Voedings- en genotmiddelenindustrie	113	116	115	105	97	114	106	98

¹⁾ Bron: C.B.S.

²⁾ De wegingcijfers hebben betrekking op 1949.

³⁾ Onder arbeidsdagen worden verstaan alle dagen, met uitzondering van de zondagen, Nieuwjaarsdag, 2e Paasdag, Hemelvaartsdag, 2e Pinksterdag en de beide Kerstdagen. Zaterdagen zijn als halve dagen geteld.

⁴⁾ Excl. bouwnijverheid.

⁵⁾ Berekend door het algemeen indexcijfer te delen door het verhoudingsgetal van het aantal arbeidsdagen in de betrokken maand en het gemiddelde aantal arbeidsdagen van 23½ in 1949.

WERKLOOSHEID 1) 2)

Maand	Totaal aantal werklozen	waarvan		
		nijverheid	landbouw	losse arbeiders
29 april 1957	29.200	5.700	3.800	2.500
31 mei 1957	26.700	5.500	2.600	2.300
30 juni 1957	22.400	4.900	1.800	2.000
31 juli 1957	29.000	8.700	2.800	3.000
31 aug. 1957	33.700	9.100	2.300	2.800
30 sept. 1957	35.900	9.100	1.700	2.900
31 okt. 1957	42.300	11.900	2.000	4.000
30 nov. 1957	58.500	19.100	5.000	6.300
31 dec. 1957	97.300	36.200	13.900	11.500
31 jan. 1958	111.100	44.400	13.900	12.900
28 febr. 1958	124.200	47.800	22.500	16.800
31 mrt. 1958	116.100	43.900	18.700	16.700

1) Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

2) Gegevens van arbeidsbureaus, afgerond op honderdtallen.

Behoeft Uw staf uitbreiding?

Verzuimt dan niet E.-S.B. voor Uw oproep in te schakelen. E.-S.B. biedt U een grote trefzekerheid, óók bij aspirant-leidinggevende functionarissen in de commerciële, administratieve of aanverwante sectoren.

Advertentie-afd. — Postbus 42 — Schiedam

Efficiency

bespoedigt
Uw contacten
met gegadigden

★

Indien
Uw telefoonnummer
in Uw annonce
moet worden
opgenomen,
vermeld dan
tevens het

KENGETAL

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 30 april 1958

Kas, Kassiers en Dag- geldleningen . . . f	81.288.762,35	Kapitaal . . . . . f	49.000.000,-
Nederlands		Reserve . . . . . „	21.500.000,-
Schatkistpapier „	394.300.000,-	Bouwreserve . . . . . „	1.000.000,-
Ander Overheidspapier „	33.869.617,15	Deposito's op Termijn „	357.986.203,85
Wissels . . . . . „	30.157.682,84	Crediteuren . . . . . „	616.641.873,69
Bankiers in Binnen- en Buitenland.	41.253.811,48	Geaccepteerde Wissels „	2.341.042,46
Effecten, Syndicaten en Waarden.	45.049.362,58	Door Derdén Geaccepteerd	557.303,87
Prolongaties en Voor- schotten tegen Effecten „	29.937.975,27	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen „	31.217.088,58
Debiteuren	413.053.159,70		
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	6.333.141,08		
Gebouwen.	5.000.000,-		
	<u>f 1.080.243.512,45</u>		<u>f 1.080.243.512,45</u>

BULL PONSKAARTENSISTEEM

BULL NEDERLAND
 ADMINISTRATIE- EN STATISTIEKMACHINE MIJ. N.V.
 VLIEGTUIGSTRAAT 26 - AMSTERDAM-WEST
 TELEFOON 80303

**KWANTITEIT
of
KWALITEIT
?**

Wanneer het U vooral om de kwantiteit van de reacties op door Uw onderneming geplaatste personeelsannonces gaat, dan menen wij er goed aan te doen U tevoren te moeten afraden deze annonces in „E.S.B.” te plaatsen. Honderden reacties voorspellen wij U beslist niet.

Wilt U echter een indruk hebben van de kwaliteit van de binnenkomende reacties, dan zal het U interesseren dat talrijke grote ondernemingen regelmatig „E.-S.B.” inschakelen als medium voor het oproepen van functionarissen op hoog niveau. De ervaring leert deze bedrijven namelijk dat een oproep, in „E.-S.B.” geplaatst, een prima selectie van het aantal reacties betekent, hetgeen een niet onbelangrijke aanwijzing is wat betreft het „aanbod”.

Zoekt U het in de kwaliteit van de reacties op Uw personeelannonces, dan geven wij U ernstig in overweging om „E.-S.B.” als medium in te schakelen.

Advertentie-afdeling
Postbus 42 — Schiedam

1957

Enige sprekende cijfers uit ons jaarverslag

Premie-inkomen	f	211 miljoen
Kapitaal en Extra-reserves	f	79 miljoen
Beleggingen	f	780 miljoen

Schadeverzekering

Premie brandverzekering	f	40 miljoen
Premie transportverzekering	f	13 miljoen
Premie ongevallenverzekering	f	29 miljoen

Levensverzekering | Verzekerd kapitaal

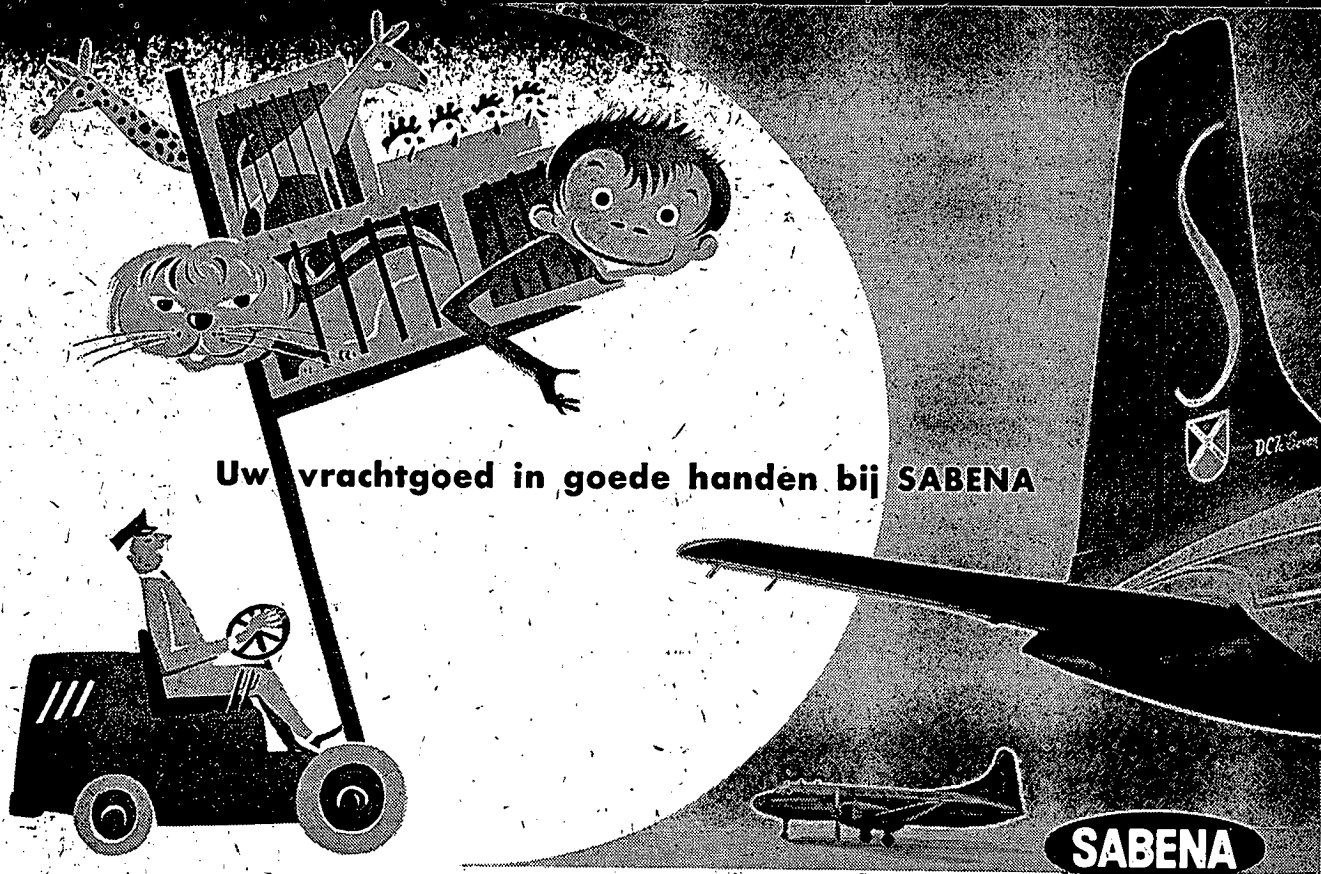
Levensverzekering Mij	f	2900 miljoen
Victoria	f	605 miljoen
Commercial Life	f	289 miljoen
Totaal	f	3794 miljoen

DE NEDERLANDEN

Alle verzekeringen

**U reageert op annonces in „E.-S.B.”?
Wilt U dit dan steeds duidelijk tot uitdrukking brengen?**

Uw vrachtgoed in goede handen bij **SABENA**

SABENA SCHIPHOL KAMER 67-68, -TEL. 724320

BELGIAN *World* AIRLINES

vacatures

Een Nederlands-Belgische organisatie van textiel-industriëlen in oprichting vraagt een

DIRECTEUR

voor het kántoor, dat als centraal punt zal fungeren voor de samenwerking van de leden op het gebied van hun merkproducten.

Vánuit dit kántoor zullen de goede contacten moeten worden bevorderd tussen producenten en afnemers en zullen beleidskwésties moeten worden behandeld in het kader van individuele en gezamenlijke belangen.

Gezocht wordt een energieke persoonlijkheid van omstreeks 40 jaar, die aan hoge eisen ten aanzien van algemene handelservaring en persoonlijke eigenschappen kan voldoen. Een academische opleiding strekt tot aanbeveling en beheersing van de Nederlandse en Franse taal is noodzakelijk.

Brieven met volledige inlichtingen en pasfoto te zenden aan het bureau van dit blad onder no. E.-S.B. 17-1, postbus 42, Schiedam.

beschikbare krachten

SOCIAAL-ECONOOM

40 j., academisch gevormd; ervaring in overheidsfinanciën, bankwezen en exportbevordering zoekt secretaris-functie of positie als economisch redactioneel medewerker. Brieven onder no. E.-S.B. 17-2, postbus 42, Schiedam.

Biedt zich aan:

MEDEWERKER

34 jaar oud, drs. economie, representatief, goed stylist, zelfstandig werker, beheerst Engels en Duits

- grote secretariaatservaring
- enkele jaren in het buitenland gewerkt
- ervaren met: marktonderzoek
externe organisatie
mechanische administratie

- fiscaal onderlegd
- B. — gevorderde accountantsstudie.

Brieven onder No. 207.513 aan Advertentie-Bureau „BOLREK”, Koningsplein 1, Amsterdam.

Laat Uw
reisbureau
het U
voorrekenen

vliegen is goedkoper
dan U denkt!

GEMEENTE MAASTRICHT

Bij de Gemeentebedrijven (omvattende het Electriciteits-, Gas-, Water- en Autobussenbedrijf) bestaat de mogelijkheid tot plaatsing van een

STAFFUNCTIONARIS

die belast zal worden met het verlenen van assistentie in de meest uitgebreide zin aan de directie.

Voor deze functie wordt gezocht een jong en energiek academicus (bedrijfseconomisch doctorandus).

De te benoemen functionaris zal in ruime mate de gelegenheid krijgen zich in te werken in alle onderdelen van het bedrijf en moet in staat zijn t.z.f. leiding te geven aan een groot administratief personeel.

Voor een bekwame kracht en harde werker zijn uitstekende promotiekansen aanwezig.

Leeftijd 25—35 jaar. Salaris, nader overeen te komen, afhankelijk van ervaring en capaciteiten.

Sollicitaties met pasfoto, gericht aan Burgemeester en Wethouders, in te zenden aan de Directeur van de Centrale Personeelsdienst, Prins Bisschopsingel 3, Maastricht, binnen 8 dagen na het verschijnen van dit blad.

Dr. E. W. MEIER:

De Europese Economische Integratie

(Aspecten der Economische Politiek, Deel VI)

Omvang 347 blz. Gebonden **f 16,50**

De redacteur van deze reeks, Prof. Dr. H. J. Witteveen, schrijft in zijn voorwoord o.m.: Met dit boek heeft Dr. Meier nuttig werk verricht. Het geven van nieuwe theorieën streeft hij niet na; evenmin waagt hij zich aan speculaties over de toekomstige ontwikkeling. Wie met de economische integratie van Europa op enigerlei wijze te maken krijgt, zal echter in velerlei opzichten kunnen profiteren van dit handboek. Moge het daardoor bijdragen tot die doelbewuste en vooruitziende aanpassing bij de consequenties van de E.E.G., waarvan de economische ontwikkeling van ons land in de komende decennia afhankelijk zal zijn.

Een uitgave van H. E. Stenfert Kroese N.V. en uit voorraad leverbaar door:

De Wester Boekhandel

GESPECIALISEERD
OP ECONOMISCH GEBIED

NIEUWE BINNENWEG 331, ROTTERDAM

Telefoon 32076-53941, Postgiro 18961